

Na čisto umetniškem stališču stoji druga gledališka družina, ki tudi gostuje v adaptirani dvoranici; to je D³⁶, že dobro znano sodobno gledališče s prav samostojnimi umetniškimi uspehi. Če sta V † W socialistično orientirana kritika zastarelosti, je D³⁶ s svojim genialnim režiserjem E. F. Burianom zgrajen na kolektivnem umetnostnem delu mlade in navdušene skupine, ki v dolgih pripravah in skušnjah izdela maloštevilne predstave v seziji. Njihov „Švejk“ je imel oder z diagonalno postavljenimi zavesami in se je na odsekih prostora sukala usoda tega kratkovidnega velikomestnega človeka in z njim vsega pasivnega in apatičnega meščanstva, ki si je ustvarilo sen o pasivni rezistenci v vojni. Švejk trči ob grobo stvarnost šele v fronti, med eksplozijami granat in ob smrti tovariša, ki pade med recitiranjem Gaskonjskih kadetov: tak presek polpreteklosti je bila tudi odrska forma igre. Njeno težišče je kultiviranje jezika kot umetniškega izrazila, kot instrumenta za ustvarjanje zvočnih sugestij. To se posebno razodeva v Wedekindovem „Občutku pomladi“, kjer je odrska izrazitost podprta z izbranimi in močnimi poudarki dirigirane luči, filma na kopreni pred odrom in čudovito muzikalno ubrane recitacije. Tako gledališče je gotovo nastalo v skladu z ostalimi novodobnimi stremljenji; vendar je eno najmočnejših uspehov češkega teatarskega dela in veliko znamenje današnjega vpliva kultivirane besede, globoke, resne, šepetane, zapete, pa tudi v kriku kreature izkričane in izjokane.

* * *

Po nočnih ulicah pojema šum vozil. Množica na hodnikih še vedno valovi, prihaja iz gledališč, kavarn, kinematografov, z dela, na delo. Današnji izprehod se nagiba k koncu. Na tišjem nabrežju je skoraj samotno, reka v svoji temni mogočnosti zrcali le glavne luči in tam nekje pod zvezdnatim nebom kipe stolpi, strehe in kupole, davna preteklost in slava. Za njo so prišle druge dobe in gradile, puščale spomenike svoje veličine. Ali bo tudi ta čas zapustil v Pragi svoje spomenike? Mislim, da jih pričenja graditi: saj so sodobniki vnuki svojih dedov in pa — dandanes je šele „Praga caput regni“.

Haloze

Dr. Žgeč Franc

(Nadaljevanje.)

Politična občina Podlehnik.

V prvem poglavju naše študije o Halozah v lanski Sodobnosti smo razčlenili dve katastralni občini politične občine Podlehnik ter smo spoznali, zakaj Haložan sam nima kruha, kdo mu ga odjeda.

Mogoče veljajo naši izsledki tudi za druge katastralne občine vinorodnih Haloz, mogoče pa je v tej ali oni občini povsem drugače. Presmela bi

bila trditev, da nam podajata naši katastralni občini Gorca in Dežno že popolno sliko vseh Halož. Brez znanstvenega raziskovanja bi bila to zgolj domneva brez vsake podlage. Vinorodne Halože štejejo 52 katastralnih občin, Gorca in Dežno sta le dve izmed njih. Z njima nismo mogli zajeti celotnih Halož. Če hočemo Halože spoznati podrobneje, moramo z našo analizo nadaljevati.

* * *

Jasno je, da nam ni treba obravnavati vseh 52 občin na isti način, kakor smo obravnavali Gorco in Dežno. Tam je bila nujno potrebna analiza posestnega stanja, da smo lahko zaslutili neke zakonitosti. Sedaj pa lahko vzamemo večje skupine katastralnih občin, to so sedanje politične občine, saj imamo že trdno podlago tudi za ostale Halože. Poleg analize bomo uporabljali sintezo, da se povzpne do splošnejših pregledov, do splošnejših zaključkov. Izhodišče nam morajo ostati posamezne katastralne občine, ki jih bomo poskušali strniti v večje ali manjše skupine. Te skupine bomo med seboj primerjali, da izluščimo splošne zakonitosti.

Po Gorci in Dežnem se tedaj lotimo drugega velikega poglavja naše razprave o vinorodnih Haložah: Politične občine Podlehnik.

* * *

Vse Halože so razdeljene na 6 velikih političnih občin: 1. Majšperk; 2. Ptujška gora; 3. Podlehnik; 4. Leskovec; 5. Sv. Barbara; 6. Zavrč. Tem šestim političnim občinam se pridruži še polovico politične občine Sv. Vid niže Ptuja.

Prave vinorodne Halože pa se raztezajo v glavnem južno-zapadno od črte, ki jo tvorita Dravinja in Drava, le da politične občine Majšperk navadno ne prištevamo več k vinorodnim Haložam.

Vinorodne Halože bi tvorile štiri velike politične občine: Podlehnik, Leskovec, Sv. Barbara in Zavrč v celoti, nadalje dve katastralni občini politične občine Ptujška gora, Janški vrh in Dolena, ter polovica politične občine Sv. Vid niže Ptuja.

Tudi v ostalih katastralnih občinah Ptujške gore in politični občini Majšperk goji prebivalstvo vinsko trto. Toda tam je ostala vinska trta vseeno le gost. Ni jih zagrabila s tako elementarno silo kakor vinorodne Halože. Sicer lahko omenimo že tukaj, da so tudi v notranjosti vinorodnih Halož posamezne katastralne občine, ki po svoji naravi pravzaprav ne spadajo v vinorodne Halože, ker prevladujejo tam bodisi njive po dolinah ali pa gozdovi.

V naši razpravi bomo obravnavali politične občine Podlehnik, Leskovec, Sv. Barbara in Zavrč; nadalje dve katastralni občini Ptujške gore in

pet katastralnih občin Sv. Vida niže Ptuja, ki ležijo najbližje Ptuja (ter nosijo najbolj pečat tujcev na sebi).

* * *

Katastralni občini Gorca in Dežno sta del velike politične občine Podlehnik, ki šteje poleg teh dveh še deset drugih katastralnih občin.

Notranje razlike v tej politični občini so zelo velike. Podrobnejše obravnavanje šele bo pokazalo, v koliko je upravičena naša delitev celotne politične občine Podlehnik na tri skupine.

V prvi skupini so pravi gospodarji tujci, domačini so le še viničarji ali mali posestniki.

Druga skupina obsega tri katastralne občine, ki se vlečejo na obeh pobočjih doline od središča naše politične občine, to je od Sv. Trojice v Halozah proti Maclju.

Macelj je gorovje, pokrito z gozdom, ki se razteza skoro vzporedno glavni smeri Haloz ter leži južno od njih. Iz razlogov, ki jih bomo razumeli šele pozneje, sem moral dati k tem trem katastralnim občinam še Ložino, čeprav leži precej daleč od njih, vendar pa pod Macljem.

Legi teh občin za vinograde ni ugodna, imajo pač že značaj Maclja. Zato so tukaj gospodarji še domačini in celo redki vinogradi so skoro izključno njihova last.

Vse ostale katastralne občine moramo dati v tretjo skupino, kjer je lega vinogradov mestoma še dokaj ugodna, mestoma pa se približujejo Maclju. Tukaj posedujejo tujci precejšen del zemlje in velik del dobrih vinogradov. Vendar so poleg tujcev lastniki zemlje in vinogradov še vedno domačini.

* * *

Tri skupine imamo tedaj v politični občini Podlehnik. V prvi skupini so gospodarji tujci, v drugi domačini in tudi v tretji prevladujejo domačini, čeprav je tukaj še mnogo tujcev.

Druga in tretja skupina se bližata Maclju ter nosita mestoma že njegov značaj.

Prva skupina obsega naši dve občini Gorca in Dežno ter katastralno občino Rodni vrh. Tudi katastralno občino Podlehnik bi skoro lahko dali semkaj, vendar pa smo jo morali baš zaradi našega vidika včleniti v tretjo skupino, saj imajo še 61% zemlje domačini, Haložani.

Druga skupina obsega katastralne občine Zakl, Stanošino, Kozmince in Ložino.

Za tretjo vmesno skupino nam ostanejo končno sledeče katastralne občine: Podlehnik, Sedlašek, Gruškovje, Jablovec in Strajna.

* * *

Oglejmo si najprej površine posameznih katastralnih občin in odstotke, ki odpadejo v njih na vinograde:

I.

Gorca	meri:	617 ha 54 a;	vinogradov je	65 ha 35 a ali	10·59%
Dežno	„	261 ha 33 a;	„	„ 50 ha 64 a „	11·73%
Rodni vrh	„	384 ha 82 a;	„	„ 37 ha 83 a „	9·82%
			<hr/>		
		1263 ha 49 a;	vinogradov je	133 ha 82 a ali	10·59%

II.

Kozminci	merijo:	158 ha 94 a;	vinogradov je	4 ha 85 a ali	3·5 %
Ložina	„	365 ha 43 a;	„	„ 18 ha 25 a „	4·99%
Slanošina	„	328 ha 39 a;	„	„ — „	—
Zake	„	186 ha 3 a;	„	„ 2 ha 25 a „	1·2 %
			<hr/>		
		1038 ha 79 a;	vinogradov je	25 ha 33 a ali	2·43%

III.

Jablovec	meri:	199 ha 73 a;	vinogradov je	23 ha 29 a ali	11·66%
Gruškovje	„	1074 ha 23 a;	„	„ 92 ha 56 a „	8·61%
Podlehnik	„	418 ha 1 a;	„	„ 42 ha 72 a „	10·21%
Sedlašek	„	627 ha 75 a;	„	„ 61 ha 63 a „	9·81%
Strajna	„	345 ha 45 a;	„	„ 21 ha 88 a „	6·33%
			<hr/>		
		2665 ha 15 a;	vinogradov je	242 ha 8 a ali	9·08%

* * *

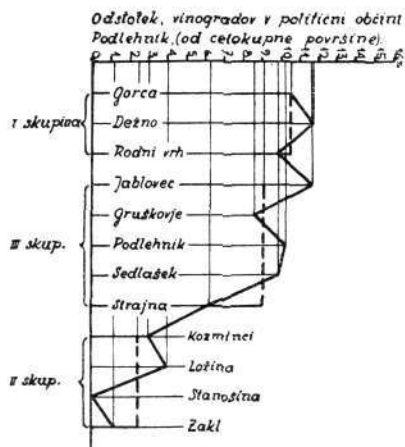
Iz gornjih podatkov je razvidno, da je druga skupina najmanjša, da meri v celoti nekaj manj kakor katastralna občina Gruškovje sama za se. Kozminci in Zakl sta najmanjši katastralni občini v naši politični občini Podlehnik sploh, kmalu za njima pa sledita tudi Stanošina in Ložina; prva na četrtem, druga na šestem mestu.

Zato tudi ne smemo istovetiti v nadaljnjih izvajanjih katastralne občine s katastralno občino, temveč se moramo zavedati, da je samo Gruškovje iz tretje skupine večje kakor pa vse štiri katastralne občine druge skupine.

Nikogar ne bo torej presenetilo dejstvo, če so tudi skoro vsi vinogradi druge skupine last domačinov, saj merijo jedva desetino vinogradov tretje skupine. Druga skupina nima samo relativno najmanj vinogradov, tudi absolutno doseže komaj eno desetino vinogradov tretje skupine ali nekaj nad eno četrtno vinogradov v Gruškovju.

Že zgoraj smo dejali, da je prva skupina vinorodna. To nam prikazuje nazorno tudi naša krivulja (glej slika 1). Na njej vidimo odstotek vinogra-

dov v posameznih katastralnih občinah naše politične občine Podlehnik. Najvišji odstotek doseže Dežno 11·73%, takoj za njimi pa sledi Jablovec 11·66%. Med prvo in tretjo skupino ne bi bilo bistvene razlike, če ne bi krivulja pri katastralni občini Strajna padla na 6·33%. Tako pa znaša povprečni odstotek za prvo skupino, Gorca, Dežno, Rodni vrh, 10·59%, dočim znaša povprečni odstotek tretje skupine 9·08%.

Slika štev. 1.

V veliki razdalji za prvo in tretjo skupino sledi druga skupina, saj ima Ložina 4·99%, Kozminci 5·05%, aZkl 1·2% vinogradov in Stanošina je sploh brez vinograda. Povprečni odstotek vinogradov od celotne površine zemlje znaša tukaj 2·43%.

* * *

Ko imamo sedaj površine posameznih katastralnih občin in odstotek vinogradov od celotne površine zemlje, nastane najvažnejše vprašanje po gostoti prebivalstva. Žal imam podatke le za nekdanje politične občine do l. 1931., ko je bilo pri nas zadnje ljudsko štetje. Seveda se te nekdanje politične občine ne strinjajo z našimi skupinami. Mi smo podelili pač celotno politično občino na tri velike skupine, pri čemer nam je služilo za vidik lastninsko razmerje tujcev do domačinov.

Že v prvem delu naše študije smo ugotovili za katastralni občini Gorco in Dežno, da pride tam na 1 km² povprečno 65·2 prebivalcev.

V katastralnih občinah Dolena, Rodni vrh in Strajna, ki merijo skupno 13 km² 96 ha pa je bilo 661 prebivalcev, na 1 km² živi 47·4 prebivalcev. Katastralne občine Dolena še nismo imeli, ker spada danes pod politično občino Ptujška gora. Katastralno občino Rodni vrh smo dali v prvo skupino h Gorci in Dežnemu, Strajno pa v tretjo skupino. Za celotno nekdanjo politično občino Dolena imamo podatke, za posamezne katastralne občine pa jih nimamo.

Zato tudi za našo prvo skupino ne moremo dognati, po podatkih, ki so mi na razpolago, točno gostote prebivalstva. Vidimo pa, da znaša na Gorci in Dežnem točno 65,2, v nekdanji občini Dolena, kamor je spadal prej Rodni vrh, 47,4 prebivalcev.

Gruškovje in Ložina sta tvorili prej politično občino Gruškovje, kjer je prišlo na 1 km² 58,9 prebivalcev. Ložino smo dali radi njene lege pod Macljem v drugo skupino, kamor ne silijo tujci, Gruškovje pa v tretjo vmesno. Tako tudi tukaj ne moremo določiti niti za posamezne katastralne občine, niti za naše skupine gostote prebivalstva.

V nekdanji politični občini Nova cerkev, ki je obsegala katastralne občine Jablovec, Kozminci in Zakl, pride 87,68 prebivalcev. V katastralnih občinah Sedlašek in Stanošina 67,05 in na Podlehniku končno 108,13 prebivalcev na 1 km².

Iz teh podatkov vidimo, da je naseljenje v politični občini Podlehnik zelo različno. Najnižja gostota v nekdanji politični občini Dolena znaša 47,4, najvišja pa 108,13 prebivalcev.. Naloga kake nove študije bo, da razišče problem naseljenja v Halozah do dna. Meni to danes ni mogoče.

* * *

Že v prvem delu naše študije smo videli, da si deli na Gorci celotno površino zemlje 155 posestnikov. Od teh je 37 domačinov in 17 Haložanov iz drugih katastrskih občin Halož. Skupno število posestnikov Haložanov znaša tedaj 54 ali 34,83%. Ako hočemo biti točni in pravični, moramo prišteti k številu domačinov iz lastne katastralne občine še število posestnikov iz ostalih haloških občin, ker so tudi oni končno domačini v Halozah.

Na Dežnem je vseh posestnikov 86, od teh 24 domačinov ali 27,9% in 19 posestnikov iz drugih haloških občin ali 22%. Skupno 49,9%.

Na Rodnem vrhu je 57 posestnikov; domačinov je 23 ali 40,35%; posestnikov iz ostalih Halož pa 9 ali 15,78%, skupen odstotek znaša 56,13%.

V celi prvi skupini je torej 298 posestnikov, od teh 84 domačinov in 45 posestnikov iz ostalih Halož. Ker pa izvira na Gorci 5 posestnikov, na Dežnem 4 posestniki in na Rodnem vrhu 1 posestnik iz ene izmed obeh katastralnih občin naše skupine, 6 posestnikov na Gorci, 9 na Dežnem in 7 na Rodnem vrhu pa iz politične občine Podlehnik sploh, smo šteli te posestnike dvakrat, prvič kot domačine v domačih občinah, drugič kot posestnike iz ostalih Halož v drugih občinah, kjer imajo del svoje posesti. Da to napako odpravimo, moramo odšteti vse te posestnike od posestnikov iz ostalih Halož, ki leži njihova domovinska občina izven Podlehnika. Takih posestnikov je, kakor smo dejali, 32. Ostane nam še 15 posestnikov iz ostalih Halož.

V prvi skupini je torej 84 domačinov in 15 posestnikov iz ostalih Halož, skupno 97 domačih posestnikov.

* * *

V Kozmincih je 43 posestnikov; domačinov je 26 in 4 Haložani iz ostalih občin, skupaj 30 posestnikov ali 69·76%.

V Ložini je 43 posestnikov, domačinov je 31 in 6 posestnikov iz ostalih Haloz, skupno tedaj 37 ali 86·04%.

V Stanošini je 118 posestnikov; od teh je domačinov 30, posestnikov iz ostalih Haloz je 58. Skupno je tedaj domačinov 88 ali 74·57%.

V Zaklu je 72 posestnikov; domačinov je 38 in iz ostalih Haloz je 16 posestnikov. Skupno 54 domačih posestnikov ali 75%.

V celi drugi skupini je 276 posestnikov, 125 domačinov in 84 posestnikov iz ostalih Haloz. Od teh posestnikov iz ostalih Haloz moramo odšteti zopet vse one, čijih domovinska občina leži v isti skupini ali v eni izmed obeh ostalih skupin, to je v politični občini Podlehnik. Vsi posestniki iz ostalih Haloz izvirajo iz politične občine Podlehnik, tako da moramo vse odšteti. Ostane nam torej samo 125 domačinov ali 65·1% od celotnega števila posestnikov, od katerega smo odbili vsoto ostalih Haložanov izvirajočih iz politične občine Podlehnik.

* * *

V Jablovcu je 69 posestnikov, 29 domačinov in 22 posestnikov iz ostalih Haloz, skupno 51 ali 73·9%.

V Gruškovju je 198 posestnikov; 121 je domačinov in 44 posestnikov iz ostalih Haloz. Skupno je 165 posestnikov domačinov ali 83·35%.

V Podlehniku je 113 posestnikov, 58 domačinov in 15 posestnikov iz ostalih Haloz. Skupno je 71 domačih posestnikov ali 62·83%.

V Sedlašku je 173 posestnikov, 99 domačinov in 46 ostalih Haložanov. Skupno je 145 domačih posestnikov ali 84·38%.

V Strajni je 87 posestnikov, 45 domačinov in 27 posestnikov iz ostalih Haloz. Skupno je 72 posestnikov domačinov ali 82·75%.

V celi tretji vmesni skupini je 640 posestnikov, domačih posestnikov je 504. 125 posestnikov iz ostalih Haloz, ki izvirajo iz naše politične občine, moramo zopet odbiti, da jih ne računamo dvakrat. Torej ostane 379 domačih posestnikov ali 73·59% (od 640—125).

* * *

Ako primerjamo naše tri skupine med seboj, vidimo veliko razliko med prvo skupino in med drugo ter tretjo skupino. V prvi znaša odstotek posestnikov domačinov jedva 43·29%, v drugi 65·1% in v tretji celo 73·59%. Odstotek je v drugi in tretji skupini skoraj še enkrat tako visok kakor v prvi.

Iz teh podatkov še seveda jasne slike ne dobimo, ker samo število posestnikov pove premalo. Zato si hočemo takoj sedaj ogledati površine zemlje, ki jo imajo domačini ter del vinogradov, ki je njihova last v posameznih katastralnih občinah in v posameznih skupinah.

V celi politični občini Podlehnik je tedaj 1214 posestnikov, od teh je 561 domačinov in 210 posestnikov iz ostalih Haloz. Od teh 210 posestnikov iz ostalih Haloz pa jih izvira 160 zopet iz ene izmed ostalih dveh skupin, torej iz politične občine Podlehnik, ostane nam samo 50 posestnikov, ki izvirajo iz drugih političnih občin, ne iz Podlehnik. Domačih posestnikov nam ostane $561 + 50 = 611$.

* * *

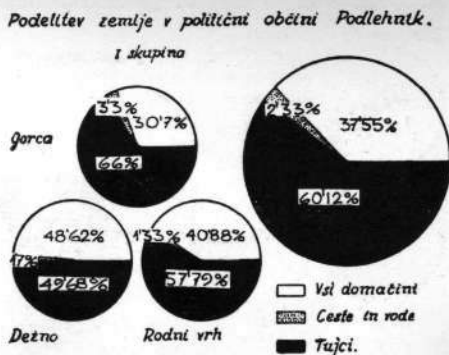
Na Gorci ima 37 domačinov 141·3 ha zemlje (22·8%), 17 Haložanov iz ostalih občin pa 48·53 ha (7·9%). Skupno imajo domačini 189·83 ha ali 30·7%. Ceste in pota ter vodovje merijo 20·35 ha (3·3%).

Na Dežnem ima 24 domačinov 97·67 ha ali 37·42% in 19 Haložanov iz drugih občin 29·32 ha ali 11·2%. Skupno tedaj 126·99 ha ali 48·62%. Ceste in pota ter vodovje merijo 3·98 ha (1·7%).

Na Rodnem vrhu ima 23 domačinov 128·18 ha zemlje in 9 Haložanov iz drugih občin 29·31 ha. Skupno je 157·49 ha ali 40·88%. Ceste in vode: 5·31 ha (1·33%).

Ker meri celokupna površina zemlje v teh treh katastralnih občinah 1265·49 ha in ker odpade na domačine ter posestnike iz ostalih Haloz 474 ha 31 a, znaša odstotek njihove zemlje 37·55%. (Ceste in vode skupno 2·33%.)

Nazorno nam prikazuje odstotek zemlje domačinov ter odstotek zemlje tujcev za vse tri katastralne občine, Gorca, Dežno in Rodni vrh, slika št. 2.

Slika števil. 2.

Kakor smo v prvem poglavju naše študije o Gorci in Dežnem zaznamenovali domačine z belo barvo, tujce pa s črno, tako ostanemo pri istem zaznamenovanju tudi v tem drugem poglavju. Ker pa smo hoteli ločiti le zemljo domačih posestnikov Haložanov od zemlje tujih posestnikov, izvirajočih odkoderkoli, se nismo ozirali več ne na posestnike iz ostalih Haloz, ki smo jih priključili domačinom, ne na kmečke posestnike s polja, ki smo

jih morali dati logično k tujcem. Za Haložane so tujci in tudi za nas so tujci, ker bivajo izven Haloz.

Najmanjši odstotek zemlje posedujejo domačini na Gorci s 30·7%, največjega na Dežnem z 48·6%, povprečni odstotek za celo prvo skupino pa znaša 37·55%.

* * *

V Kozmincih ima 22 domačinov 133·71 ha in 7 posestnikov iz ostalih Haloz 9·75 ha. Skupno imajo 143·46 ha ali 90·8%.

Ceste in vode: 3·95 ha (2·5%).

V Ložini ima 31 domačinov 257·12 ha in 6 posestnikov iz ostalih Haloz 18·81 ha. Skupno imajo domačini 275·93 ha ali 75·59%.

Ceste in vode: 5·45 ha (1·5%).

V Stanošini ima 30 domačinov 73·67 ha in 58 posestnikov iz ostalih Haloz 106·54 ha. Skupno imajo domačini 180·21 ha ali 54·94%.

Ceste in vode: 11·92 ha (3·6%).

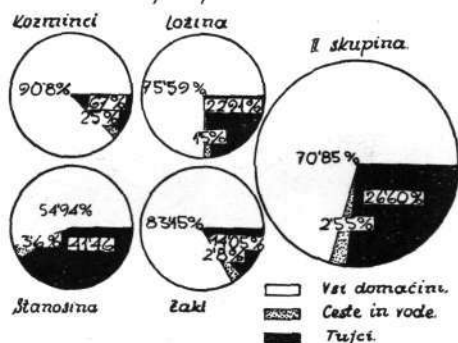
V Zaklu ima 38 domačinov 134·38 ha in 16 posestnikov iz ostalih Haloz 20·31 ha. Skupno imajo domačini 154·69 ha ali 83·15%.

Ceste in vode: 5·19 ha (2·8%).

Druga skupina s štirimi katastralnimi občinami, Kozminci, Ložina, Stanošina in Zakl meri 1038·79 ha. Na domačine odpade od te površine 736·29 ha ali 70·85%.

Nazorno nam prikazuje posestno stanje v naši drugi skupini slika št. 3.

Podelitev zemlje v politični občini Podlehnik.

Slika števil. 3.

Najmanj tujcev je v katastralni občini Kozminci, kjer doseže njih odstotek komaj 6·7%, na ceste in vode odpade 2·5%. Domačini imajo torej 90·8%. Največ zemlje pa imajo tujci v Stanošini 241·46%. Kakor bomo videli v nadaljnjih izvajanjih presega ta odstotek celo vse katastralne občine naše tretje skupine. Povprečni odstotek zemlje domačinov v drugi skupini pa znaša 70·85%, tako da ostane skoro tričetrtine kroga belega.

V Jablovcu ima 29 domačinov 109·14 ha in 22 posestnikov iz ostalih Haloz 54·05 ha. Skupno imajo domačini 163·19 ha ali 81·59%.

Ceste in vode: 2·32 ha (1·16%).

V Gruškovju ima 121 domačinov 644·92 ha in 44 posestnikov iz ostalih Haloz 117·19 ha. Skupno imajo domačini 762·11 ha ali 70·95%.

Ceste in vode: 6·14 ha (0·6%).

V Podlehniku ima 58 domačinov 237·64 ha in 13 posestnikov iz ostalih Haloz 21·24 ha. Skupno imajo domačini 258·88 ha ali 61·93%.

Ceste in vode: 14·16 ha (5·4%).

V Sedlašku ima 99 domačinov 326·48 ha in 46 posestnikov iz ostalih Haloz 155·06 ha. Skupno imajo domačini 461·54 ha ali 73·49%.

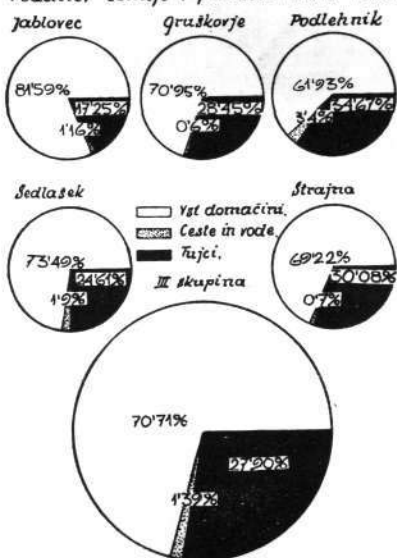
Ceste in vode: 12·25 ha (1·9%).

V Strajni ima 45 domačinov 175·47 ha in 27 posestnikov iz ostalih Haloz 63·36 ha. Skupno imajo domačini 238·83 ha ali 69·22%.

Ceste in vode: 2·41 ha (0·7%).

Celotna tretja skupina s katastralnimi občinami, Jablovec, Gruškovje, Podlehnik, Sedlašek in Strajna meri 2665·15 ha. Na domačine odpade od te površine 1884·55 ha ali 70·71%.

Podelitev zemlje v politični občini Podlehnik

Slika štev. 4.

Razmerje zemlje domačinov do zemlje tužcev nam spet nazorno prikazuje slika št. 4. Skoro vseh pet krogov je enakih. Prevladuje povsod bela barva; vendar imajo tužci v tej skupini 27·9% zemlje, kar znaša 743·32 ha.

(Dalje.)

celo s svojim lastnim hotenjem. Iz te tragične, neprostovoljne samote je menda zrasedel tudi njegov nazor o režiserski osebnosti, kakršnen se nam razodeva v njegovih novejših delih. Vse kaže, kako se krčevito oprijemlje zavesti, da je režiser edini zveličani element na odru, da igralci in publikum ne žive v svojem posebnem življenjskem občutju, marveč da so le bolj ali manj mrtve, pokorne tipke na instrumentu, kjer improvizira vodja odrskega dogajanja svoje glave variacije. In tako se spet zaključuje začarani krog: režija radi režije, l'art pour l'art.

V tem pretiranem individualizmu, v tem resnobnem zabavnem odrskem napoleonstvu, ki izvira iz notranje negotovosti in je nekoč okužilo tudi prve Stupičeve poskuse, je nemara vzrok, da se Debevec še danes ni prav približal odrskemu konceptu, s katerim bi mogel uspešno interpretirati tragedijo, najosebnejšo in najljubšo zvrst svojega repertoarja. Zakaj zavest, ki da je človeku moč in pogum, da se pred vsem svetom izpove — in režija je pač zelo vidna izpoved režiserjeve osebnosti — ta zavest rase pač le iz duha generacije, iz občutka skupnosti, iz sožitja s svetom, ki se mu izpoveduješ. Ta zavest je kolektivna in stara ko vsa velika umetnost, saj jo je celo stari Levstik že nekoč v svoji rodoljubni govorici izrazil z zahtevo, da stoj umetnik „na vogelnem kamnu narodovega življenja“.

(Konec prihodnjič.)

Haloze

F. Ž g e č

Primermamo zopet naše tri skupine med seboj, da dobimo pregled čez celotno politično občino Podlehnik. V prvi skupini je last domačinov 37·55%, v drugi skupini 70·85% ter v tretji vmesni skupini 69·22%. Velik razloček je med prvo in ostalima skupinama, medtem ko sta druga in tretja skupina relativno skoro enaki, čeprav je absolutno med njimi velik razloček, saj je tretja skupina neprimerno večja kakor druga.

Celotna politična občina Podlehnik meri 4967·43 ha.

Od tega ima 561 + 50 domačinov 3095·15 ha. Na posameznega posestnika pride povprečno 5·07 ha.

Prebivalcev pa je v tej politični občini po zadnjem ljudskem štetju približno 3300.

Po teh podatkih je povprečna površina, ki pride na enega posestnika visoka. Upoštevati pa moramo, da haloška zemlja, kakor smo že ugotovili v prvem poglavju naše študije, ni isto kar je zemlja na Murskem ali na Ptujskem polju. Mnogo njiv se sploh orati ne da, ampak mora Haložan zemljo z motiko in rovnico prekopati. Velik odstotek zavzemajo tudi slabi, izsekani

gozdovi. Sploh pa je zemlja v smeri proti Maclju vedno manj rodovitna in lege vinogradov vedno slabše. Kar je boljših vinogradov v tej politični občini, so itak po večini last tujcev. Od vinogradov pa je bilo odvisno blagostanje prebivalstva Haloz. Danes tudi vinogradi ne pomagajo premostiti latentne krize v poznokapitalistični družbi, ker vinogradništvo propada. Vino nima nikake cene, posebno v Halozah na oddaljenejših krajih, kjer je prebivalstvo izročeno na milost in nemilost prekupčevalcem z vinom. Bajе prodajajo vino že po dinarju liter.

A tudi razlike v podelitvi zemlje med posamezne domačine so velike, kakor bomo še videli pozneje.

Na Gorci je 65·35 ha vinogradov, ki so last 91 posestnikov, 67 posestnikov je brez vinograda. Od tega ima 28 domačinov in 8 posestnikov iz ostalih Haloz 9·22 ha ali 14·1%; 28 posestnikov s polja in Gornje Pristave ima 9·42 ha ali 14·4% vinogradov. Dva tujca, 15 Ptujčanov, 6 posestnikov z Brega, 2 inozemca, 1 posestnik iz Ljubljane in 3 posestniki iz Hrvaške pa imajo skupno 46·8 ha ali 71·5%.

Domačini in Haložani iz ostalih občin imajo tedaj 14·1%, kmetje s polja in Gornje Pristave 14·3% in tujci imajo 71·5%. Če prištejemo še kmete s polja k tujcem, saj so v Halozah tujci, tedaj imamo sledečo sliko: Domačini 14·1%; tujci 71·5% + 14·4 = 85·9%.

Na Dežnem je 50·64 ha vinogradov, ki so last 43 posestnikov. 15 domačinov in 6 posestnikov iz ostalih Haloz ima 7·37 ha ali 24·08%, 14 posestnikov s polja in 1 s Ptujске gore poseduje 5·04 ha ali 16·4%, 4 posestniki s Ptuja in 3 posestniki iz ptujске okolice imajo 18·23 ha ali 59·52%. Domačini imajo tedaj 24·08%, kmetje s polja in ostali tujci 16·4% + 59·52% = 75·92%.

Na Rodnem vrhu je 57·85 ha vinogradov, ki so last 44 posestnikov. 21 domačinov ima 10·6 ha in 6 posestnikov iz ostalih Haloz 1·57 ha, skupaj 11·97 ha ali 31·6%. 4 kmetje s polja in 3 z Gornje Pristave: 5·65 ha ali 9·65%. 4 posestniki iz Ptuja 10·24 ha, 5 posestnikov iz neposredne okolice Ptuja 8·38 ha in 1 posestnik iz Trbovelj 3·59 ha. Skupno imajo tedaj slednji 22·21 ha ali 58·75%. Vsi tujci pa imajo tedaj 25·86 ha ali 68·4%, medtem ko imajo domačini 11·97 ha ali 31·6%.

* * *

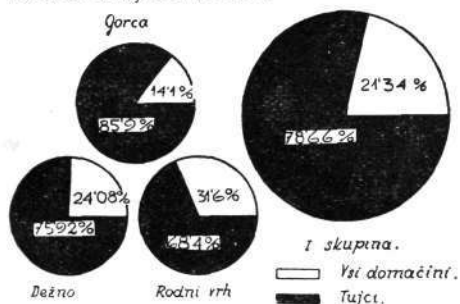
V prvi skupini na Gorci, na Dežnem in na Rodnem vrhu je 133·82 ha vinogradov. Od tega imajo domačini in posestniki iz ostalih Haloz na Gorci 9·22 ha, na Dežnem 7·37 ha in na Rodnem vrhu 11·97 ha. Skupna vsota znaša 28·56 ha ali 21·34%.

V celi prvi skupini je komaj 64 domačinov ter 20 posestnikov iz ostalih Haloz, ki so ob enem posestniki vinograda. Od teh 20 posestnikov iz ostalih Haloz jih je 5, ki imajo posestva v isti skupini in 9, ki imajo posestva v

ostalnih katastralnih občinah politične občine Podlehnik. Da jih ne štejemo dvakrat, moramo njihovo skupno število zopet odšteti od posestnikov v Halozah. Ostanjejo nam samo posestniki, ki imajo svoja posestva v Halozah izven politične občine Podlehnik in teh je 6. Povprečno pride na vinogradnika domačina 0·41 ha.

Kakor smo videli zgoraj v naši prvi skupini 97 vseh posestnikov domačinov, vinograde pa jih ima 70 (64 + 6). Brez vinograda ostane 27 posestnikov poleg viničarjev seveda, ki ne posedujejo ničesar.

Podelitev vinograd v politični občini Podlehnik

Vzorno nam prikazuje slika št. 5. razmerje med posestniki domačini in med posestniki tužci. Črna barva prevladuje tako močno, da bela sploh do izraza ne pride. V skladu z gornjimi podatki je najhujše na Gorci, a tudi na Rodnem vrhu izpolnjuje bela barva domačinov jedva nekaj več kakor četrtno kroga, saj znaša njihov odstotek 51·6%. Na Dežnem pa je četrtnina kroga belega, odstotek domačinov znaša, kakor smo lahko razbrali iz gornjih podatkov, 24·08%.

* * *

V Kozmincih ima 11 domačinov 4·85 ha vinogradov, to se pravi, da imajo domačini vse vinograde ali 100%.

V Ložini je 18·25 ha vinogradov. Od tega ima 23 domačinov in 2 posestnika iz ostalih Haloz 16·38 ha ali 89·76%. Poleg domačinov ima samo en Ptujčan 1·4 ha in 2 posestnika iz obmejne Hrvaške 0·47 ha ali skupno 1·87 ha ali 10·24%.

V Stanošini vinograda sploh ni, kakor smo že zgoraj ugotovili.

V Zaklu je 2·25 ha vinogradov, ki so vsi v posesti 9 domačinov.

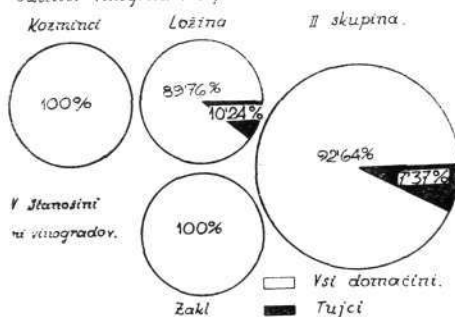
V drugi skupini je 25·35 ha vinogradov, kar znaša komaj 2·43% celotne površine zemlje. Največ vinogradov je na Ložini, kakor smo videli že v naši sliki št. 2., tam se je dvignila krivulja na 4·99%. V Kozmincih in v Zaklu so vsi vinogradi last domačinov, a tudi v Ložini posedujejo domačini 89·76% vinogradov. Tako vidimo, da so skoraj vsi vinogradi v tej skupini last domačinov, saj znaša odstotek tužcev 7·37%.

Vendar pa celokupna vsota vseh vinogradov domačinov v drugi skupini ne dosega vsote vinogradov domačinov v prvi skupini. V prvi skupini imajo vsi domačini vkljub navalu tujcev 28'56 ha, v drugi skupini pa 23'48 ha.

Celotna površina zemlje v prvi skupini meri 1263 ha 49 a, v drugi skupini pa 1038 ha 79 a. Ako primerjamo sedaj razmerje površine vinogradov, ki jo imajo domačini, do celotne površine zemlje v prvi in drugi skupini, se dokopljemo do čudovite sličnosti. V prvi skupini znaša količnik razmerja 2'27, v drugi skupini pa 2'26.

Vsi vinogradi druge skupine so last 43 domačinov in 2 posestnikov iz ostalih Haloz, ki pa sta tudi domačina v politični občini Podlehnik. Ker merijo vinogradi domačinov v tej skupini 23'48 ha pride povprečno na vinogradnika domačina 0'54 ha. Dočim pride v prvi skupini samo 0'41 ha. Brez vinogradov ostane 84 posestnikov.

Podležitev vinogradov v politični občini Podlehnik.

Nazorno nam prikazuje premoč domačinov napram tujcem, kar se tiče posesti vinogradov, slika št. 6. Dva kroga sta popolnoma bela, le v krogu za katastralno občino Ložina je majhen črn trikotnik, ki nam predstavlja 10'24% vinogradov tujcev.

Toda po naši analizi ne bo to, na videz zelo ugodno stanje, nikogar premotilo. Stanje prebivalstva se ni izboljšalo, saj je povprečna površina vinograda, ki pride na posameznega posestnika, le neznatno večja kakor v prvi skupini. Zato pa nimajo niti majhni posestniki vinogradov, niti posestniki brez vinogradov možnosti, da bi hodili vsaj za borno plačo delat k tujcem v vinograde.

* * *

V Jablovcu je 23'29 ha ali 11'66% vinogradov, 28 domačinov in 16 posestnikov iz ostalih Haloz ima 16'83 ha ali 73'17%. 4 posestniki iz Ptuja in okolice imajo 2'59 ha in 10 posestnikov s polja 3'51 ha, skupno imajo tujci 6'46 ha ali 26'83%.

V Gruškovju je 92'56 ha ali 8'61% vinogradov. 102 domačina in 21 posestnikov iz ostalih Haloz ima 63'72 ha ali 68'84%, 5 posestnikov s polja ima

1·91 ha, 8 Ptujčanov 12·08 ha, 3 posestniki iz okolice Ptuja 2·97 ha, 2 tujca 6·45 ha, 2 posestnika iz ostale Slovenije 4·77 ha in 3 posestniki iz Hrvaške 0·66 ha. Vsi tujci skupaj 28·84 ha.

V Podlehniku je 42·72 ha ali 10·21% vinogradov. 36 domačinov in 7 posestnikov iz ostalih Haloz poseduje 18·54 ha ali 43·11%, 13 kmetov s polja 5·58 ha, z inozemci imajo 11·1 ha, 1 tujec 1·37 ha, z Ptujčani 3·95 ha, 2 posestnika z Brega 1·66 ha. Tujci imajo 23·46 ha ali 56·89%.

V Sedlašku je 61·65 ha ali 9·81% vinogradov. 78 domačinov in 32 posestnikov iz ostalih Haloz ima 41·68 ha ali 67·66%, 2 posestnika s polja 0·68 ha, 2 tujca 2·89 ha, 1 Ptujčan 0·57 ha, 6 posestnikov iz neposredne okolice Ptuja 11·05 ha, 1 posestnik iz Hrvaške 0·12 ha, 2 posestnika iz ostale Slovenije 1·6 ha, 2 inozemca 3·04 ha. Vsi tujci skupaj 19·95 ha ali 32·34%.

V Strajni je 21·88 ha ali 6·33% vinogradov. 32 domačinov in 13 posestnikov iz ostalih Haloz ima 14·22 ha ali 64·99%, 2 posestnika s polja 0·49 ha, 5 Ptujčanov 4·01 ha, 1 posestnik iz ostale Slovenije 1·05 ha, 2 posestnika iz Hrvaške 2·11 ha. Vsi tujci skupaj 7·66 ha ali 35·01%.

* * *

V celi tretji vmesni skupini ima 276 domačinov in 89 posestnikov iz ostalih Haloz 154·99 ha ali 64·04% od 242·08 ha vinogradov, kolikor merijo vsi vinogradi te skupine. Odšteti moramo zopet 10 posestnikov iz ostalih Haloz, ki so domačini v naši skupini, in 60 posestnikov, ki so domačini v ostali politični občini Podlehnik, tako da nam ostane le 19 posestnikov iz ostalih Haloz.

Brez vinograda je 98 posestnikov domačinov.

Povprečno pride na vinogradnika iz te skupine 0·52 ha.

Vinogradi domačinov merijo 154·99 ha v tretji skupini. Celotna površina zemlje te skupine pa meri 2665 ha 15 a. Razmerje vinogradov domačinov do celotne površine zemlje znaša tedaj 5·8, dočim je znašalo v prvi skupini 2·27 in v drugi skupini 2·26. Relativno posedujejo domačini tretje skupine največ vinogradov, a tudi absolutna vsota je tukaj najvišja, čeprav pride na enega posestnika 0·52 ha vinograda, torej nekoliko manj, kakor v drugi skupini.

Število posestnikov domačinov, ki posedujejo vinograde, je v tretji skupini pač neprimerno višje kakor v prvi in drugi skupini. V prvi skupini poseduje 70 domačinov vinograde, v drugi 43, v tretji 281. Tretja skupina je res dvakrat toliko velika kakor prva, število vinogradnikov domačinov pa je štirikrat tako veliko, kakor odnosno število v prvi skupini.

Nazorno vidimo razmerje domačinov do tujcev spet na sliki št. 7., ki nam predstavlja podelitev vinogradov v tretji skupini politične občine Podlehnik. Za domačine najneugodnejše razmerje vlada v katastralni ob-

čini Podlehnik, kjer dosega odstotek domačinov komaj 43·11%. V vseh ostalih katastralnih občinah imajo domačini nad 60% vinogradov; na Jablovcu znaša ta odstotek celo 73·17%. Povprečni odstotek za celo skupino pa znaša 64·04%, tako da ostane približno 5 osmin velikega kroga belega.

V prvi skupini je vseh posestnikov domačinov in posestnikov iz ostalih Haloz 97, vinogradnikov je 70; 27 je brez vinogradov.

V drugi skupini je 127 posestnikov, 43 jih ima vinograde, 84 je brez njih.

Če sedaj posnamemo glavne številke, dobimo sledeči pregled:

V prvi skupini ima	70	domačinov	vinograde,	27	je brez njih,
v drugi	„	„	43	„	„
v tretji	„	„	281	„	„

V prvi skupini je količnik razmerja vinogradnikov do posestnikov brez vinograda $70 : 27 = 2\cdot57$.

V drugi skupini je isti $43 : 84 = 0\cdot52$.

V tretji skupini je $281 : 98 = 2\cdot86$.

Ako primerjamo sedaj te količnike med seboj vidimo, da je količnik tretje skupine nekoliko višji od količnika prve skupine. Količnik druge skupine pa znaša približno eno petino prve in tretje skupine.

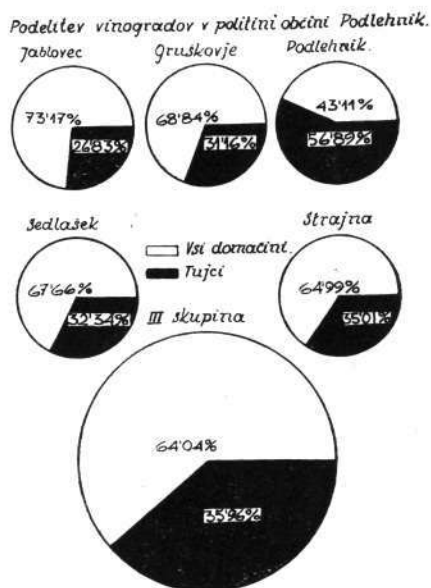
Upoštevati pa moramo dejstvo, da je v tretji skupini relativno in absolutno mnogo več domačinov posestnikov zemlje in posestnikov vinogradov, kakor v prvi skupini. Ta količnik se nanaša zgolj na posestnike, ne pa na neposedujoče viničarje, ki jih ne upošteva.

* * *

V tretji skupini je 84 posestnikov domačinov brez vinograda. Zanimivo bi bilo vedeti, koliko jih ima od teh vinograde v ostalih katastralnih občinah politične občine Podlehnik.

Iz Kozmincev imata dva posestnika majhne vinograde in sicer prvi v Rodnem vrhu 20 a, drugi v Strajni 30 a.

Iz Ložine imajo 3 posestniki vinograde v domači katastralni občini ter v Gruškovju 39 a, 27 a in 40 a. Ni pa nobenega posestnika brez vinograda, ki bi imel vinograd v ostalih Halozah.

Iz Stanošine ima 11 posestnikov, ki so brez vinograda v domači katastralni občini, vinograde v Sedlašku v skupni izmeri 471 ha in dva posestnika v Jablovcu skupno 38 a.

Iz Zakla imajo 3 posestniki brez vinogradov v domači občini, vinograde v Jablovcu skupno 72 a, trije v Sedlašku skupno 146 a in 1 posestnik v Strajni 14 a.

Od 84 posestnikov brez vinogradov v drugi skupini ima 22 posestnikov vinograde v ostali politični občini Podlehnik, 62 sta brez vinograda. Med temi se nahaja mogoče ta ali ona izjema, ki ima vinograd v politični občini Leskovec ali v ostalih Halozah. Toda te izjeme bodo pač redke.

* * *

Ko smo si ogledali katastralne občine v politični občini Podlehnik in naše skupine vsako za sebe kot celoto, si oglejmo še notranjo strukturo v podelitvi posestev in vinogradov med domačini.

Iz naših dosedanjih izvajanj sledi, da je vseh posestnikov domačinov v politični občini Podlehnik 563. K tem posestnikom iz domačih katastralnih občin takrat nismo prišteli posestnikov iz ostalih Haloz. Končnih izsledkov ne bi dosti spremenili, če bi to storili, delo pa bi zelo komplicirali.

Oglejmo si torej, kakšna je notranja podelitev zemlje teh 563 posestnikov v njih domačih katastralnih občinah.

	do 1 ha	1-2 ha	2-5 ha	5-10 ha	nad 10 ha	Skupno šte. pos.
Gorca	7	9	12	7	2	37
Dežno	6	4	8	3	3	24
Rodni vrh	4	4	3	9	3	23
	17 20·23%	17 20·23%	23 27·4%	19 22·6%	8 9·5%	84
Ložina	3	—	10	7	11	31
Kozminci	7	3	4	8	5	27
Stanošina	10	5	12	3	—	30
Zakl.	9	4	17	7	2	39
	29 22·8%	12 9·5%	43 33·9%	25 19·7%	18 14·2%	127
Gruškovje	27	21	24	28	20	120
Jablovec	6	8	9	4	2	29
Podlehnik	11	11	18	12	6	58
Sedlašek	23	21	38	13	5	100
Strajna	17	5	9	10	4	45
	84 23·9%	66 18·8%	98 27·8%	67 19·9%	37 10·5%	352

(Dalje.)

Haloze

F r. ž g e č

V prvi skupini ima od 84 posestnikov 57 ali 67·8% posestva do 5 ha. V drugi skupini ima od 127 posestnikov 86 ali 66·2% posestva v isti izmeri. V tretji pa jih ima od 352 posestnikov 248 ali 70·5%. Odstotek je skoro enak, le da je v tretji skupini, kjer je število domačinov najvišje, število majhnih posestnikov celo nekoliko višje, kakor v prvi in drugi.

Manj kakor 1 ha ima v prvi skupini 20·2%, v drugi 22·8%, v tretji 23·9%. Od 1—2 ha pa ima v prvi skupini 20·2%, v drugi 9·5%, v tretji 18·8%.

Odstotek najmanjših posestnikov je v vseh treh skupinah skoro enak, odstotek posestnikov od 1—2 ha pa pade v drugi skupini na 9·5%.

Največjih posestnikov nad 10 ha je relativno največ v drugi skupini s 14·2%. Samo Ložina pod Macljem šteje 11 takih posestnikov. Tretja skupina jih izkazuje 37 ali 10·5%, Gruškovje pa 20 ali od 120 posestnikov domačinov v Gruškovju 16·6%. Tudi Gruškovje se dotika Maclja.

Število in odstotek najmanjših posestnikov ter posestnikov z zemljo do 5 ha je neprimerno večje kakor število in odstotek večjih posestnikov nad 5 ha, zlasti pa takih nad 10 ha.

Po podrobni analizi posestnega stanja domačinov v politični občini Podlehnik razčlenimo še notranjo strukturo v podelitvi vinogradov.

Domačini imajo vinograde, ki merijo:

	0—a	do 10 a	10—200	20—50a	50—100 a	nad 100 a	štev. vseh posest.	pos. brez vinog.	vinograd- niki
Gorca	9	5	6	13	4	—	= 37 — 9 =	28	
Dežno	9	1	3	9	2	—	= 24 — 9 =	15	
Rodni vrh . . .	2	1	4	7	7	2	= 23 — 2 =	21	
	20 23·81%	7 10·93%	13 20·3%	29 45·3%	13 20·3%	2 3·12%	= 84 — 20 =	64	
Ložina	8	2	1	9	4	7	= 31 — 8 =	23	
Kozminci . . .	16	1	2	5	3	—	= 27 — 16 =	11	
Stanošina . . .	30	—	—	—	—	—	= 30 — 30 =	0	
Zakl	30	3	1	4	1	—	= 39 — 30 =	9	
	84 66·1%	6 14·—%	4 9·—%	18 41·8%	8 18·—%	7 16·2%	= 127 — 84 =	43	
Gruškovje . . .	18	5	15	39	35	8	= 120 — 18 =	102	
Jablovec	1	2	2	14	7	3	= 29 — 1 =	28	
Podlehnik . . .	22	2	6	16	9	3	= 58 — 22 =	36	
Sedlašek	22	8	16	36	16	2	= 100 — 22 =	78	
Strajna	13	7	7	12	5	1	= 45 — 13 =	32	
	76 21·6%	24 8·7%	46 16·7%	117 42·4%	72 26·1%	17 6·2%	= 352 — 76 =	276	

Že prej smo med seboj primerjali število posestnikov brez vinogradov v naših treh skupinah. Sedaj si oglejmo še njihovo razmerje do vseh posestnikov domačinov v odstotkih.

V prvi skupini, v kateri je 84 posestnikov domačinov, jih je 20 brez vinogradov, kar tvori 23·8%. V drugi skupini jih je brez vinogradov 84 ali 66·1% od 127. V tretji skupini končno je od 352 posestnikov domačinov 76 brez vinogradov ali 21·6%.

Prva in tretja skupina imata skoro isti odstotek, druga pa ima nepri- merno večjega. A če tudi odštejemo v drugi skupini 22 posestnikov, ki v domačih katastralnih občinah vinogradov nimajo, a jih imajo v ostali po- litični občini Podlehnik, nam ostane še vedno 62 posestnikov brez vino- grada ali v odstotkih 48·8%.

* * *

V prvi skupini ima 64 posestnikov domačinov ali 76·2% vinograde. 49 ali 76·53% od teh ima površine do 50 a; 15 ali 20·5% do 100 a in 2 ali 3·1% posestnika na Rodnem vrhu nad 1 ha. Razpredelnica nam kaže, da je na Rodnem vrhu za domačine ugodnejša podelitev vinogradov kakor pa na Dežnem in na Gorci. Najslabše je na Gorci, kjer ima 5 posestnikov po- vršine do 10 a, dočim imata iste količine na Dežnem in na Rodnem vrhu po 1 posestnik.

V drugi skupini ima 43 ali 33·9% posestnikov domačinov vinograde. Do 50 a jih ima 28 ali 64·8%. 6 jih ima manj kakor 10 a, kar tvori 14%, torej za 4% več kakor v prvi skupini. Zato pa ima na Ložini 7 posestnikov ali 16·2% nad 1 ha vinograda, v Kozmincih in Zaklu nima nad 1 ha nobeden.

V tretji skupini ima do 50 a 187 posestnikov domačinov ali 67·8%. Iz- med teh jih ima do 10 a 24 posestnikov ali 8·7%, nad 1 ha pa 17 ali 6·2%. Najvišji odstotek ima vinograde med 20 in 50 a.

Ako nekoliko primerjamo podatke iz naše tabele, vidimo, da ima v prvi skupini do 50 a: 76·53%, v drugi 64·8%, v tretji 67·8%. Najvišji je odstotek v prvi skupini, dočim je najvišji odstotek najmanjših vinogradnikov v drugi skupini, kar je samo po sebi razumljivo, saj ta skupina ni posebno vinorodna.

Najvišji odstotek posestnikov nad 1 ha ima Ložina s 7 posestniki ali od 25 vinogradnikov, ki jih šteje ta katastralna občina, 30·4%. Ako si ogle- damo lego Ložine na zemljevidu, bomo to razumeli. Od vseh katastralnih občin je najbolj oddaljena od Ptuja od velike ceste ter leži pod Macljem.

* * *

Posestniki s Polja imajo v politični občini Podlehnik sledeče površine zemlje ter vinogradov.

Na Gorci ima 48 posestnikov 58·38 ha zemlje. Od teh jih poseda 22 vi- nograde s skupno površino 8·44 ha. Z Gornje Pristave pa ima 15 posestnikov 34·31 ha in od teh 6 posestnikov vinograde v izmeri 0·98 ha. Čeprav leži

Gornja Pristava že na pobočju Haloz, jo moramo vendar še prištevati k Dravskemu polju. Skupno ima tedaj 63 posestnikov 92'69 ha zemlje in 28 posestnikov ima 9'42 ha vinogradov.

Na Dežnem ima 29 posestnikov 36'28 ha zemlje ter 14 posestnikov od teh vinograde v izmeri 4'79 ha.

Na Rodnem vrhu ima 8 posestnikov skupno 16'31 ha in 4 posestniki od teh 1'83 ha vinogradov. Z Gornje Pristave ima 5 posestnikov 30'33 ha in 3 posestniki od teh 1'82 ha vinogradov. Skupno ima 13 posestnikov 46'64 ha zemlje ter od teh 7 posestnikov 3'65 ha vinogradov.

V celi prvi skupini ima torej 105 posestnikov s polja 175'61 ha zemlje in od teh 49 posestnikov 17'86 ha vinogradov. Povprečno pride na posestnika 1'67 ha zemlje, pri čemer moramo upoštevati, da sta med njimi 2 večja posestnika z Gornje Pristave, ki imata posestvi v izmeri 10'22 ha in 14'7 ha. Na vinogradnika pa pride povprečno 0'36 ha vinograda.

* * *

V Ložini nimajo posestniki s polja niti zemlje niti vinogradov, v ostalih treh katastralnih občinah druge skupine pa imajo samo zemljo in sicer: v Kozmincih 5 posestnikov 5'81 ha; v Stanošini 15 posestnikov 15'60 ha in 1 posestnik z Gornje Pristave 1'02 ha. V Stanošini tedaj 16 posestnikov 16'62 ha. V Zaklu končno 12 posestnikov 14 ha. Skupno ima v drugi skupini 33 posestnikov 36'43 ha.

Povprečno pride na posestnika s polja v drugi skupini 1'1 ha zemlje.

* * *

V Gruškovju ima 6 posestnikov s polja 6'53 ha zemlje, od teh 4 posestniki 1'91 ha vinogradov. V Jablovcu ima 12 posestnikov 11'83 ha zemlje. Od teh 10 posestnikov 3'51 ha vinogradov. Na Podlehniku ima 26 posestnikov 41'03 ha zemlje in 13 posestnikov 5'38 ha vinogradov. V Sedlašku ima 9 posestnikov 10'8 ha zemlje in 2 posestnika 0'68 ha vinograda. V Strajni imajo 4 posestniki 6'51 ha zemlje in 2 posestnika 0'49 ha vinograda.

Skupno ima v tretji skupini 57 posestnikov 76'7 ha zemlje ter od teh 31 posestnikov 11'97 ha vinogradov.

Povprečno pride na posestnika 1'34 ha zemlje, na vinogradnika pa 0'38 ha vinograda.

* * *

V prvi skupini ima 105 posestnikov s polja 175'61 ha zemlje, v drugi 33 posestnikov 36'43 ha, v tretji 57 posestnikov 76'7 ha.

V prvi skupini ima 49 posestnikov 17'86 ha vinogradov, v drugi ni vinogradnika s polja, v tretji pa 31 posestnikov 11'97 ha vinogradov.

Absolutno in relativno je največ posestnikov s polja v prvi skupini, relativno najmanj v tretji. Katastralne občine, ki so polju najbližje, to so Gorca, Dežno. Podlehnik in Rodni vrh izkazujejo tudi največ posestnikov s polja, Ložina, ki je najbolj oddaljena, nima nobenega.

Povprečno pride v prvi skupini na posestnika 1·67 ha zemlje, na vinogradnika 0·36 ha vinograda; v drugi skupini 1·1 ha zemlje, v tretji 1·54 ha zemlje in na vinogradnika 0·38 ha vinograda. Najmanjše površine zemlje imajo posestniki s polja v drugi skupini, največje v prvi. Površine vinogradov pa so v prvi in tretji skupini približno enake.

Kakor smo že v prvem delu naše študije o Gorci in Dežnem ugotovili za ti dve katastralni občini, tako moramo ugotoviti za celo politično občino Podlehnik, da imajo posestniki s polja v Halozah le majhna posestva in neznatne krpice vinograda. Tudi za celo politično občino Podlehnik se je izkazala trditev, da prodirajo kmetje s polja v Haloze in da oni odjedajo Haložanom kruh, kot pretirana bajka.

Kakšno je stanje posestnikov iz Ptuja in ptujske okolice v celi politični občini Podlehnik? V prvem poglavju smo obdelali le dve katastralni občini, kjer je naval tujcev zelo močan. V nadaljnjih izvajanjih pa smo dognali, da imamo v Halozah tudi katastralne občine, kjer naval tujcev ni tako velik, kjer so gospodarji še domačini. Ptujčani pa tvorijo pretežni del tujcev.

Na Gorci ima 17 Ptujčanov in 7 posestnikov z Brega pri Ptuju 203·29 ha zemlje. 15 Ptujčanov in 6 posestnikov z Brega ima vinograde s skupno površino 31·33 ha.

Na Dežnem ima 6 Ptujčanov in 5 posestnikov iz neposredne okolice Ptuja 90·04 ha zemlje. 7 posestnikov od teh ima 18·23 ha vinogradov.

Na Rodnem vrhu ima 5 Ptujčanov in 5 posestnikov z Brega 85·53 ha zemlje in 9 od teh 8·38 ha vinogradov.

V celi prvi skupini ima 45 posestnikov iz Ptuja in neposredne okolice 378·86 ha zemlje; od teh ima 35 posestnikov 57·94 ha vinogradov.

Povprečno pride na posestnika iz Ptuja in neposredne okolice 8·42 ha zemlje, na vinogradnika pa 1·66 ha vinograda.

* * *

V Ložini ima 1 posestnik iz Ptuja 15·32 ha zemlje, od tega 1·4 ha vinograda.

V Kozmencih imata 2 posestnika z Brega 3·19 ha zemlje.

V Stanošini ima Minoritski samostan v Ptuju 95·06 ha zemlje in 5 drugih posestnikov 6·02 ha zemlje. Od teh sta dva najbrž doma iz Haloz. Sedaj živita v Ptuju, obdržala sta pa krpico zemlje v Halozah. (0·06 ha in 0·46 ha). V Stanošini vinogradov ni.

V Zaklu ima 1 Ptujčan 6·52 ha in 1 posestnik z Brega 0·26 ha zemlje.

Skupno ima 11 Ptujčanov ter posestnikov z Brega 126·37 ha zemlje ter 1 posestnik iz Ptuja 1·4 ha vinograda.

Najboljše vidimo iz tega primera, kako malo vrednosti ima pri majhnem številu posestnikov povprečna mera, ker pa smo jo že povsod dru-

god navedli, jo navedimo še tukaj. Povprečno ima tedaj v drugi skupini 11·58 ha zemlje, vinogradnik pa 1·4 ha vinograda.

* * *

V Gruškovju ima 11 posestnikov iz Ptuja 127·89 ha zemlje, 4 posestniki iz neposredne okolice Ptuja pa 34·01 ha zemlje. 8 vinogradnikov ima 12·08 ha vinogradov.

V Jablovcu imata 2 posestnika iz Ptuja 14·67 ha zemlje, 2 iz ptujske okolice 4·52 ha zemlje. Vsi 4 skupaj imajo vinograde v izmeri 2·95 ha.

V Podlehniku ima 6 Ptujčanov 24·11 ha in 4 posestniki iz ptujske okolice 10·28 ha zemlje. 6 vinogradnikov od teh pa ima 6·33 ha vinogradov.

V Sedlašku imata 2 Ptujčana 56·61 ha in 8 posestnikov iz ptujske okolice 34·84 ha zemlje. 7 vinogradnikov pa ima 11·05 ha vinogradov.

V Strajni ima 7 posestnikov iz Ptuja in okolice Ptuja 71·55 ha zemlje, 5 vinogradnikov od teh pa 4·01 ha vinograda.

V celi tretji skupini ima 46 posestnikov iz Ptuja in neposredne okolice 378·48 ha zemlje; od teh ima 30 posestnikov 36·42 ha vinogradov.

Na posestnika pride v tej skupini povprečno 8·23 ha zemlje, na vinogradnika pa 1·21 ha vinograda. Povprečne mere sicer zabrišejo kontraste in medsebojne razlike, podajo pa vendarle pri večjem številu tudi neko sliko.

* * *

V prvi skupini ima, kakor smo videli, 45 posestnikov iz Ptuja in okolice 378·86 ha zemlje; od teh jih ima 35 vinogradnikov 57·94 ha vinogradov.

V drugi skupini ima 11 posestnikov iz Ptuja in okolice 126·37 ha zemlje; 1 vinogradnik pa 1·4 ha vinograda.

V tretji skupini končno ima 46 posestnikov iz Ptuja in okolice 378·48 ha zemlje; 30 vinogradnikov pa 36·42 ha vinogradov.

Skupno imata v celi politični občini Podlehnik 102 posestnika iz Ptuja in okolice 883·71 ha zemlje, od teh 66 vinogradnikov 95·76 ha vinogradov.

Povprečno pride na posestnika v prvi skupini 8·42 ha; v drugi 11·58 ha ter v tretji 8·23 ha zemlje. Na vinogradnika pa v prvi skupini 1·66 ha; v drugi 1·4 ha ter v tretji 1·21 ha vinograda.

Površini zemlje, ki jo imajo posestniki iz Ptuja in okolice v prvi in tretji skupini sta si za las slični. Vpoštevati pa moramo dejstvo, da je tretja skupina skoro dvakrat tako velika kakor prva. Absolutno se števili ujemata. Relativno pa je v tretji skupini za polovico manj Ptujčanov kakor v prvi.

Pri povprečnih podatkih pa vidimo, da neprimerno prekašajo povprečne mere domačinov ter posestnikov s polja. Kar smo ugotovili o njih že za Gorco in Dežno, velja za celo politično občino Podlehnik.

Razumljivo je tudi, da pride v najbolj vinorodni prvi skupini tudi najvišja povprečna mera vinogradov na vinogradnika Ptujčana. Baš veliki

vinogradi tujcev so odločilni za vinorodnost skupine in obratno. Kjer je veliko lepih in dobrih vinogradov, tja silijo tudi tujci.

* * *

Tujce v ožjem pomenu besede, to je posestnikov, ki stanujejo sicer v Halozah, a vinogradov sami ne obdelujejo, govorijo navadno tuj jezik ter stanujejo v lepo opremljenih vilah, v politični občini Podlehnik ni veliko. Nekateri živijo stalno v Halozah, nekateri pa potujejo po mestih in po inozemstvu. Tudi nekaj inozemcev je v Halozah, kar smo že ugotovili v prvem delu naše študije.

Na Gorci sta 2 tujca, ki imata 17·64 ha zemlje in 2·74 ha vinograda. 4 inozemci imajo na Gorci 62·62 ha zemlje in 2 od njih imata 6·81 ha vinogradov.

Na Dežnem in na Rodnem vrhu ni niti tujcev niti inozemcev.

V Ložini ima lesna eksploatacija 20·2, s sedežem v Kozmisci 51·79 ha gozda.

V Stanošini imata 2 tujca 15·36 ha zemlje brez vinograda. V ostalih dveh katastralnih občinah druge skupine ni niti tujcev v ožjem pomenu besede niti inozemcev.

V Gruškovju imajo 3 tujci 65·06 ha zemlje in 2 izmed njih 6·45 ha vinogradov.

V Sedlaškem imata 2 tujca 22·83 ha zemlje in 2·89 ha vinogradov; 2 inozemca pa 22·04 ha zemlje in 5·04 ha vinogradov.

Na Podlehniku imajo 4 inozemci 56·35 ha zemlje in trije izmed teh 11·1 ha vinogradov. 1 tujec pa ima 6·29 ha zemlje in 1·37 ha vinograda.

V Strajni ima 1 tujec 8·59 ha zemlje brez vinograda.

Tako ima 12 tujcev v politični občini Podlehnik 187·36 ha zemlje in 7 vinogradnikov od teh 15·45 ha vinogradov.

10 inozemcev pa ima 141·01 ha zemlje in 7 izmed njih vinograde s površino 20·95 ha.

Povprečno pride na tujca 15·61 ha zemlje, na inozemca 14·1 ha. Na tujca vinogradnika pa pride 1·92 ha vinogradov, na inozemca 2·99 ha vinogradov. Tujci imajo tako veliko povprečno mero radi Ložine in Gruškovja, kjer so večji posestniki.

* * *

Iz ostale Slovenije je v celi politični občini Podlehnik 16 posestnikov, ki imajo 100·4 ha zemlje in 7 vinogradnikov, ki imajo 12·95 ha vinogradov.

Iz Hrvaške ima 31 posestnikov 74·45 ha zemlje, od teh ima 11 vinogradnikov 7·34 ha vinogradov.

Že v prvem poglavju naše študije smo ugotovili, da se posestniki iz Hrvaške med seboj zelo razlikujejo. Med njimi imamo malo število meščanov, ki posedujejo precejšnje površine vinogradov in zemlje, ter večje

število posestnikov iz krajev, ki mejijo na Haloze. Ti pa imajo le majhne krpice zemlje in vinogradov.

Povprečno pride na posestnika iz ostale Slovenije 6·27 ha zemlje in na vinogradnika 1·85 ha vinograda. Na posestnika iz Hrvaške pa 2·4 ha zemlje in 0·66 ha vinograda na vinogradnika.

* * *

V prvem poglavju naše študije smo prišli do prepričanja, da je v Halozah toliko bede, ker posedujejo vse lepše vinograde tujci. Ogledali smo si sicer tudi notranjo podelitev zemlje in vinogradov na Gorci in Dežnem in smo videli, da prevladujejo tam manjši posestniki, ki imajo premalo zemlje in premalo vinogradov za življenje. Tujci so si prilastili zemljo in vinograde, za domačine ostane le trajna beda.

Ko pa smo razčlenili celotno politično občino Podlehnik, smo se dokopali do spoznanja, da je naval tujcev najhujši baš na Gorci in na Dežnem. V nekaterih katastralnih občinah je zelo malo tujcev in vendar je tudi tam beda. Kje so tedaj nadaljnji vzroki?

Nekaj takih vzrokov smo našli že v prvem delu naše študije. Enega pa moramo povdariti tukaj še posebej. Tudi tam, kjer ni tujcev, ni položaj največjega števila domačinov nič boljši.

Kakor smo videli v prejšnjih izvajanjih, je število majhnih posestnikov v tretji skupini celo večje kakor v prvi, saj ima do 5 ha v prvi skupini 67·8%, v drugi 66·2% in v tretji 70·5%. Do 1 ha pa ima v prvi skupini 20·2%, v drugi 22·8%, v tretji 23·9%.

Nekoliko bi se ti podatki sicer spremenili, če bi poiskali vse posestnike, ki imajo v drugih katastralnih občinah zemljo. Toda velikih izprememb ne bi bilo, kakor smo dognali to, ko smo poiskali vse posestnike iz druge skupine, ki imajo vinograde v ostalih katastralnih občinah, doma pa so brez vinograda. Tudi za Gorco smo pregledali vso zemljo, ki jo imajo domačini v drugih katastralnih občinah, toda ta zemlja znaša le neznatne količine.

V naši podelitvi vse zemlje na domačine in tujce pa smo itak prišteli k domačinom vse posestnike iz ostalih Haloz.

Ker je tedaj število najmanjših in majhnih posestnikov tako veliko tudi tam, kjer tujci ne prevladujejo, je odvisna beda v največji meri od notranje podelitve zemlje. Kjer ni tujcev, je položaj majhnih posestnikov toliko slabši, ker nimajo niti možnosti, da bi delali vsaj za borni zaslužek v velikih vinogradih, ali pa morajo hoditi delat daleč od doma.

Razen tega morata biti zemlja in lega vinogradov že zelo slabi, če niti tujci ne silijo tja.

Naloga bodočih študij bo dognati, kako so nastali veliki vinogradi tujcev in kako se je spreminjala struktura o podelitvi zemlje domačinov.

Ali so tujci potisnili velik del haloškega prebivalstva v slabše katastralne občine ali je bilo tam pregosto naseljenje od vsega početka.

Kjer se usede tujec — meščana potrebuje v vinogradu, ki meri tudi 4—5 ha, le malo viničarjev. Vsi ostali prejšnji posestniki morajo iti ali po svetu ali v slabše katastralne občine.

Današnje stanje v politični občini Podlehnik in v celih Halozah je nevzdržno. Odkar se spominjam, vladata v večjem delu Haloz glad in lakota.

Naša naloga je odkrivati prave vzroke bede. Ko bomo poznali vzroke, se mora najti tudi izhod iz nje. (Konec.)

Kulturni pomen sodobne in posebej slovenske univerze

Dragotin Cvetko.

I. Sodobna univerza se presnavlja povsod; v Nemčiji so uvedli numerus clausus, v mnogih državah čedalje bolj izgublja samostojnost in svobodnost, povsod pa je večini postala zgolj sredstvo za doseg poklica; tako vedno bolj izgublja svoj znanstveni značaj ter ga nadomešča s strokovnim. Samo po sebi je umevno, da se je tudi ona morala preusmeriti v smislu sodobne miselnosti, če je hotela zadostiti zahtevam svoje dobe. Vprašanje je le, če je smisel, v katerem se je preoblikovala, stvarno vreden in če nudi zadostne osnove bodočemu razvoju.

Princip univerze je tudi v naši dobi raziskovanje in gojitev znanosti, ki kot sestavni del celotne kulture ni nekaj dovršenega in zaključenega, temveč neprenehoma raste. Problemi porajajo probleme, nastajajo nova tehnična in druga kulturna odkritja in tako je obseg znanstvenega področja vedno širši. Vzporedno s tem se veča tudi delokrog univerze, ki ji je prva naloga iskanje novega in objavljanje doslej znanega. — Tudi univerza ima kakor vse ostale vzgojne in izobraževalne institucije svoj smoter: izobraževanje, ter predstavlja najvišjo stopnjo šolskega izobraževalnega procesa.

Današnji delovni smoter univerze se pač močno razlikuje od prejšnjih, kajti vsaka vzgojna tvorba je bolj ali manj posledica svetovne orientacije, duhá lastne dobe. Razvojna dinamika ne dovoljuje anahronizmov, radi česar ustreza nastal produkt stilu svoje dobe ali pa je celo pred njim. Razvojni zakonitosti pa so podvržena tudi vsa vzgojna in izobraževalna stremljenja, ki v zvezi z ostalimi činitelji (gospodarstvo, znanost, umetnost, politika — — —) oblikujejo ali preoblikujejo svoje smotre.

V svojem začetku je bila univerza družba profesorjev in študentov, ki so se posvetili znanosti; zato ni bila poklicnega značaja in ni skrbela za uradniški naraščaj, kajti podelitev teh mest itak ni bila odvisna od spričeval. Gojila je čisto znanost brez ozira na praktično uporabo. Takratna znanost pa je bila fiksirana po tradiciji in avtoriteti ter je podajala le kanonske t. j. obče priznane nauke (iz sv. pisma, Aristotela, Corpus iuris itd.); torej ni iskala in ugotavljala novih izsledkov, temveč je stoletja skrbno čuvala aristotelsko-sholastično filozofijo, katere okvira ni smel njen študent ne kdo drugi prestopiti, in zavoljo tedanjega nivoja niti ni mogel. Srednjeveška univerza je po upravi in zunanji obliki sicer bila svobodna, pravega bistva: svobodnega znanstvenega iskanja in razvijanja pa